

Titulació	Tipus	Curs
Arqueologia	OB	4

Professor/a de contacte

Nom : Esther Rodrigo Requena

Correu electrònic : esther.rodrido@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No hi ha prerequisits especials, més enllà d'haver realitzat els tres primers cursos del Grau d'Arqueologia, que són essencials per comprendre les implicacions històriques i tècniques dels continguts.

Objectius

Aquesta matèria és de caràcter teoricopràctic i capacita els/les estudiants per enfrontar-se amb èxit a la lectura arqueològica relativa a les estructures arquitectòniques i els espais socials.

Es farà un èmfasi en la lectura arqueològica de l'estratigràfica del patrimoni edificat. L'objectiu principal és la definició dels edificis com a dipositaris d'informació arqueològica i l'ensinistrament per poder registrar-la i interpretar-la, tal com es fa en els jaciments on només s'estudien les restes dipositades per sota de la cota 0 i entendre les tècniques constructives i el funcionament dels materials constructius. D'aquesta manera, es pretén, en primer lloc, d'impartir tècniques de representació de les estructures arquitectòniques i, en segon lloc, el mètode de registre de les unitats estratigràfiques muràries i dels horitzons cronològics de què formen part. En tercer lloc, es donen les claus per a la interpretació de tot plegat, de tal manera que pugui traduir-se en informació arqueològica relativa a la datació i evolució formal dels elements, edificis, conjunts o estructures urbanes i situar-los en el seu context històric.

Objectius principals

- Fer i dirigir treballs propis de l'arqueologia de camp: excavació i prospecció.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.

- Utilitzar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia.

Resultats d'aprenentatge

- CM16 (Aplicar les eines d'anàlisi i gestió de l'espai al disseny metodològic dels treballs d'arqueologia bàsica i aplicada.) Aplicar les eines d'anàlisi i gestió de l'espai al disseny metodològic dels treballs d'arqueologia bàsica i aplicada.
- CM17 (Identificar els processos de construcció dels espais socials (territori i paisatge) en el passat, reconeixent l'empremta antròpica als medis naturals, per a integrar-los a les explicacions del passat.) Identificar els processos de construcció dels espais socials (territori i paisatge) en el passat, reconeixent l'empremta antròpica als medis naturals, per a integrar-los a les explicacions del passat.
- KM26 (Reconèixer les aportacions de l'arquitectura, la geografia, la geologia i les disciplines del paleoambient, així com els recursos SIG i els desenvolupaments informàtics de bases de dades, per a un desenvolupament integral de l'arqueologia.) Reconèixer les aportacions de l'arquitectura, la geografia, la geologia i les disciplines del paleoambient, així com els recursos SIG i els desenvolupaments informàtics de bases de dades, per a un desenvolupament integral de l'arqueologia.
- KM27 (Identificar arqueològicament la plasmació a l'espai dels processos històrics i socials integrant una perspectiva espacial d'anàlisi a diverses escales, des de l'àmbit regional fins a l'intern a l'assentament.) Identificar arqueològicament la plasmació a l'espai dels processos històrics i socials integrant una perspectiva espacial d'anàlisi a diverses escales, des de l'àmbit regional fins a l'intern a l'assentament.
- SM27 (Demostrar el potencial patrimonial i científic d'espais arqueològics, a escala d'assentament i a escala regional o de paisatge cultural.) Demostrar el potencial patrimonial i científic d'espais arqueològics, a escala d'assentament i a escala regional o de paisatge cultural.

Continguts

TEMARI ASSIGNATURA I CONTINGUTS

BLOC I. Ensenyaments teòrics. Primera part

ARQUEOLOGIA DE L'ARQUITECTURA BLOC I ÈPOCA ANTIGA

1. L'estudi de l'arquitectura en l'arqueologia clàssica: problemes, enfoc i qüestions preliminars
2. El concepte d'arquitectura en el món antic:
 - Els tractats arquitectònics: Vitruvi i els deu llibres d'Arquitectura
 - Els epígons de Vitruvi, els darrers tractats d'època romana
3. Els materials constructius i el seu ús a l'Antiguitat
 - La pedra, tipus i tècniques d'extracció, transport i treball.
 - El fang: tàpia, tovots, maó.
 - Morters i maçoneria.
 - L'obra constructiva en fusta.
4. Tècniques constructives en l'Antiguitat. El procés constructiu. Principals elements estructurals de l'edifici
5. Els elements de l'edifici i les seves característiques:
 - Alçats i els diversos *opera* dels paraments

- Les cobertes: tipus, materials, solucions constructives.
- Les fonamentacions
- Paviments: materials i tipologies:
- Paviments en terra
- Enllosats
- Paviments de morter i formigó: tipus d'*opera* de paviments
- Paviments de mosaic
- Revestiments: Estucs, enlluïts, morters i altres elements d'impermeabilització i decoració (pintura i mosaic parietal).

6. Metrologia històrica: Principis, relacions i valors mètrics durant l'Antiguitat.

BLOC II. ANÀLISI ESTRATIGRÀFICA DE PARAMENTS. EDIFICIS D'ÈPOCA MEDIEVAL I POSTERiors

Teoria

1. Arqueologia de l'Arquitectura. Definició general. Formació de la disciplina

2. El mètode estratigràfic aplicat a l'estudi dels edificis

3. Arqueologia de l'arquitectura i restauració arquitectònica

4. La recerca històrica i arqueològica sobre un edifici

- Reconeixement i projecte d'intervenció

- Recerca inicial

- Estudi històric-documental

- Anàlisi arqueològica integral: Utilització del mètode arqueològic (Identificació-descripció-relació-datació-interpretació)

- Anàlisis complementaris (artístics, materials, revestiments...)

- Síntesi inicial: aplicació en el projecte

- Seguiment de l'obra

- Conclusions i anàlisi final

- Difusió dels resultats

5. Anàlisi arqueològica de les trames urbanes

PAUL

- Exposició a classe de casos concrets

PCAM

- Anàlisi de paraments d'exemples sobre el terreny

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Elaboració treball escrit i estudi dels materials de l'assignatura	20	0,8	CM16, CM17, KM26, KM27, SM27

Tutories	10	0,4	CM16, CM17, KM27
Visita a un conjunt arqueològic	12	0,48	CM16, CM17, KM27, SM27
Recerca documental i lectura de textos	15	0,6	CM17, KM26, KM27
Pràctiques d'aula	45	1,8	CM16, CM17, KM26, KM27, SM27
Realització d'exercicis pautats d'aprenentatge	5	0,2	CM16, CM17, KM26, KM27, SM27
Classes teòriques	41,5	1,66	CM17, KM27, SM27

La metodologia docent es desplegarà seguint els següents punts:

- Classes magistrals i sessions de debat
- .Pràctiques d'Aula): Anàlisi de casos a classe. Treballs de camp, tant individuals com de grup, a diversos edificis històrics i conjunts arqueològics.
- • Exposició i debat a l'aula dels avenços i resultats dels treballs de grup.

1. Formació dirigida dins de l'aula

S'oferiran exposicions teòriques per introduir i analitzar els aspectes més rellevants de l'arquitectura clàssica i medieval. Aquests continguts es complementaran amb sessions de Power Point, imatges, quadres explicatius, documentals i webs interactius. També es plantejaran exercicis (lectures, comentaris, anàlisi d'exemples, etc.) i es proposaran alguns debats. Algunes sessions encabiran les presentacions orals dels casos preparats per l'alumnat, que s'acompanyaran de preguntes i valoracions amb la participació de l'estudiantat.

2. Visita arqueològica i treball de camp

El professorat de l'assignatura il·lustrarà en la visita de jaciments arqueològics de Catalunya els continguts exposats a l'aula i en ressaltarà les seves especificitats d'acord amb el context geogràfic i històrico-arqueològic a què pertany i així mateix es realitzaran les pràctiques de camp i els estudiants posaran en pràctica els coneixements adquirits a l'aula per realitzar el treball pràctic en grup i el treball individual.

3. Formació individual

Seguint les directrius exposades a l'aula, l'estudiant elaborarà els exercicis periòdics. Haurà de consultar bases de dades i catàlegs bibliogràfics. A l'aula s'indicaran els criteris d'elaboració tant del treball en grup com del treball individual.

Evidentment, l'estudiant haurà d'aprofundir i ampliar la matèria impartida fent ús de la bibliografia bàsica o recomanada per aclarir i ampliar els continguts del programa. Els dubtes o consultes els podrà adreçar al professorat en l'horari d'atenció al despatx o bé a través de l'espai virtual.

L'alumnat tindrà accés a documentació específica sobre seguretat en activitats desenvolupades fora del campus de la UAB que caldrà conèixer i acceptar,

Sobre el plagi

En cas que l'estudiant cometi qualsevol tipus d'irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, aquest serà qualificat amb 0, independentment del procés disciplinari que se'n pugui derivar. En cas que es verifiquin diverses irregularitats als actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Sobre l'ús d'intel·ligència artificial

En aquesta assignatura no està permès l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) a cap de les fases. Qualsevol treball que inclogui fragments generats amb IA serà considerat una manca d'honestedat acadèmica i comporta que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions més grans en casos de gravetat.

Calendari de recuperació

Les dates dels exàmens de reavaluació estan fixades per la facultat. És la responsabilitat de cadascú saber la data que li correspon fer la reavaluació de la seva assignatura.

Procediment de revisió de les qualificacions

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Treball pràctic en grup (Arqueologia Medieval)	30%	0	0	CM16, CM17, KM26, KM27, SM27
Treball individual escrit (Medieval Archaeology)	20%	0	0	CM16, CM17, KM26, KM27, SM27
Examen teòric (Arqueologia Clàssica)	50%	1,5	0,06	CM16, CM17, KM27, SM27

Aquesta assignatura no preveu el sistema d'avaluació única.

L'avaluació de l'assignatura es pot desglossar de la següent manera

Un treball pràctic en grup (dues persones) i un treball pràctic individual de la part d'Arqueologia Medieval, i una prova escrita de la part d'Arqueologia Clàssica en que la nota mínima de les dues parts per fer mitjana ha de ser un 5.

Arqueologia clàssica: Prova escrita: 50% Reavaluable

Arqueologia Medieval: Treballs pràctics: 50% (Treball en grup 30%, treball individual 20%)

Condicions d'avaluació:

- Hi haurà una única convocatòria.

- L'entrega amb retard de les activitats d'avaluació sense haver-ho consensuat prèviament amb el professorat restarà un 10% de la nota per cada dia de retard.

No Avaluable

- La no realització d'un 30% o més de les activitats d'avaluació implicarà un no avaluable.

- Si la nota d'un 50% o més de les activitats d'avaluació és inferior al 5 sobre 10, no es farà mitja entre les diferents activitats i no s'aprovarà l'assignatura.

Reevaluació: Segons el "Protocol de Reevaluació" de la Facultat de Lletres, es farà una reevaluació al final del semestre. Tindran dret a la reevaluació els/les alumnes que hagin presentat el conjunt de les evidències avaluables. La reevaluació no serà en cap cas utilitzada com a segona convocatòria.

Bibliografia

Adam, J. P. (2002), *La construcción romana. Materiales y técnicas*. Editorial de los oficios, León

Amici, C. (2005). C.M. Amici, "Le tecniche di cantiere e il procedimento costruttivo." *La Basilica di Massenzio. Il monumento, i materiali, le strutture, la stabilità*. C. Giavarini (a cura di), pp. 125-160.

AADD (1995), *Leer el documento construido = Informes de la Construcción* (Madrid), 46, n. 435, enero-febrero.

Brogiolo, P. (1988), *Archeologia de l'edilizia storica*, Como.

Caballero, L. ; Fernández Mier, M. (1997), "Análisis arqueológico de construcciones históricas en España. Estado de la cuestión", *Arqueología de la Arquitectura* (Vitoria), 2, 147-158.

Choisy, A., 1873. *L'art de bâtir chez les Romains*. Paris: Reedició 1999 CEHOPU, CEDEX i Instituto Juan de Herrera.

Doglion, F. (1997), *Stratigrafia e restuaro. Tra conoscenza e conservazione dell'architettura*, Trieste.

Francovich, R., Parenti, R. (ed.) (1988), *Archeologia e Restauro dei monumenti. I° ciclo di lezioni sulla ricerca applicata in archeologia. Certosa di Pontignano (Siena), 28 settembre-10 ottobre 1987*, Firenze.

González Moreno.Navarro, J.L. (1993) *El legado oculto de Vitruvio*.Alianza Forma, Alianza Editorial, Madrid.

Giuliani, C.F. (1990) *L'Edilizia nell'antichità*. La nuova Italia Scientifica, Roma.

Gros, P.; Torelli, M.; (1988) *Storia dell'urbanistica. Il mondo romano*. Laterza. Roma-Bari.

Gros, P. (1996) *L'Architecture romaine : du début du IIIe. siècle av. J.-C. à la fin du Haut-Empire*, vol. I i II, Paris: Ed. Picard.

Journot, F. (1999), "Archéologie du Bâti", *La construction en pierre*, Paris, 133-163.

Lafon, X.; Sauron, G. (eds) (2005) *Théorie et pratique de l'architecture romaine : la norme et l'expérimentation, études offertes à Pierre Gros*. Publications de l'Université de Provence, Aix-en-Provence.

López Mullor, A. (2002), "Veinte años después", *Arqueología de la Arquitectura* (Vitoria), 1, 2002, 159-174.

López Mullor, A.; Estany, I.; Lacuesta, R. [coords.] (2005), *Castell de Castelldefels. Arqueologia, història, art*, Monografies, 7, Diputació de Barcelona, Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, Barcelona.

Magalhaes Ramalho, M. M. B. (1996), "A archeologia na intervencao dos edificios históricos ou a Arqueologia da arquitectura", *Al-Madan* (Setúbal), 5, 50-56

Maldonado, L., Vela, F. (1998), *De Arquitectura y Arqueología*, Ed. Munilla-Lería, Madrid.

[Paron-Kontis, I. ; Reveyron, N. \(2005\), Archeologie du bâti, Archéologie Aujourd'hui, Errance, Paris.](#)

Pizzo, A. et al. (2008) *Arqueología de la construcción 1. Los procesos constructivos en el mundo romano: Italia y provincias occidentales*, Anejos Archivo Español de Arqueología L, Madrid-Mérida: CSIC

Pizzo, A. et al. (2010) *Arqueología de la construcción 2. Los procesos constructivos en el mundo romano: Italia y provincias orientales*, Anejos Archivo Español de Arqueología LVII, Madrid-Mérida: CSIC

Pizzo, A. et al. (2012) *Arqueología de la construcción 3. Los procesos constructivos en el mundo romano: la economía de las obras*, Anejos Archivo Español de Arqueología LVIII, Madrid-Mérida: CSIC

Pizzo, A. et al. (2014) *Arqueología de la construcción 4. Las canteras en el mundo antiguo: sistemas de explotación y procesos productivos*. Anejos Archivo Español de Arqueología LXIX, Mérida: CSIC

Pizzo, A. et al. (2016) *Arqueología de la construcción 5. Proceedings of the 5th International Workshop on the Archaeology of Roman Construction*. Anejos Archivo Español de Arqueología LXXVII, Madrid: CSIC

Quirós, J. A. (2006), "Arqueología de la Arquitectura. Objetivos y propuestas para la conservación del Patrimonio Arquitectónico", arqueologiamedieval.com.

Sánchez Zufiaurre, L. (2007), *Técnicas constructivas medievales. Nuevos documentos arqueológicos para el estudio de la Alta Edad Media en Álava*, EKOB, Colección de Patrimonio Cultural Vasco, 2, Gobierno Vasco, Departamento de Cultura, Vitoria-Gasteiz.

Tabales, M.A. (1998), *Arqueología en edificios históricos de Sevilla. Una propuesta de intervención*, Departamento de Prehistoria y Arqueología, Facultad de Geografía e Historia, Universidad de Sevilla, 2vols., tesi doctoral inèdita.

Ulrich, R.B; Quenemoen, C.K. (eds.) (2014) *A companion to roman Architecture*, Willey, Blackwell, Oxford.

Vitruvi, *Els deu llibres d'arquitectura*, edició traduïda al castellà de Agustín Blánquez.

Wilson Jones, M., 2003. *Principles of roman architecture*. Londres: Yale University Press.

Recursos digitals

Arqueología de la Arquitectura: <http://arqarqt.revistas.csic.es/index.php/arqarqt>

Arqueología aplicada al estudio e interpretación de edificios históricos, actes de les jornades celebrades l'octubre de 2009 a l'Insitute del Patrimonio Cultural de España (Ministerio de Cultura):

<http://www.calameo.com/read/000075335b34985f34eff>

<http://www.mcu.es/patrimonio/MC/IPHE/index.html>

Biblioteca arqueològica on-line. Universitat de Siena: <http://www.bibar.unisi.it>

Archeologie du bâti :

<http://www.diffusion.ens.fr/archeo/tech/folder.2005-04-15.4180186094/>

Asociación Española de Arqueología Medieval: <http://www.aeam.es/inicio.htm>

Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval:

<http://www.acram.cat/>

Bibliografía Arqueología Medieval <http://www.biblioarqueologia.com>

Derieux. D. *L'archéologie du bâti en Europe , comparaison entre la France et la Suisse*:

http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/41/74/38/PDF/NDA_archeo_du_bati.pdf

Grupo de Investigación Arqueología de la Arquitectura: <http://www.ehu.es/arqueologiadelaarquitectura>

Institut de Patrimoni Cultural. Universitat de Girona:

<http://www.udg.edu/tabid/12080/language/en-US/default.aspx>

Publicacions del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona:

<http://www.diba.es/spal/publicacions>

Programari

El programari que s'ha de fer servir és l'habitual per assignatures d'aquestes característiques: programaris lliures de fotogrametria i dibuix

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.
A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(PCAM) Pràctiques de camp	11	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(PCAM) Pràctiques de camp	12	Català	primer quadrimestre	matí-mixt